

[illegible]

Ekosystembaserad havsförvaltning
involverar många olika aktörer och
processer. Här berättar vi hur det
kan se ut i praktiken.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har sedan 2020 arbetat för att utveckla ett arbetssätt för ekosystembaserad havsförvaltning (EBHF) inom ramarna för dagens havsförvaltning. I projektet har tre pilotområden utvecklats och skapat metoder för regional ekosystembaserad havsförvaltning. Erfarenheter från projektets första fas 2021–2023 har sammanställts i *Handbok för ekosystembaserad havsförvaltning*, som presenterar en dynamisk och pågående process – som kan anpassas och förändras i takt med att ekosystemet gör det. Handbokens innehåll är sammanfattad i denna informationsfolder.

Projektledare EBHF

Södra Bottenhavet: Mikael Nordberg, Söderhamns kommun och Erica Hasslar, Tierps kommun
Stockholms skärgård: Gustaf Almqvist, Länsstyrelsen Stockholm
8+fyrdar: Niclas Åberg och Karin Martinsson, Stenungsunds kommun
Processtöd: Madeleine Prutzer, Havsmiljöinstitutet

Produktion

Text: Max Vretborn, Havs- och vattenmyndigheten
Form/original: Maria Lewander och Marie Svärd, Havsmiljöinstitutet, samt Kajsa Sörman
Illustrationer: Sarah Eiersholt
Tryck: Spoon, 500 ex. Maj 2025.

Läs om projektet:

Läs handboken:

Tar hänsyn till att samspelet mellan människa och miljö ofta spänner över flera sektorer i samhället.

Tar hänsyn till att arter i ett ekosystem påverkar varandra.

Fler perspektiv! Öppenhet och ett aktivt deltagande av en bredd av aktörer och intressenter.

Bygger på bästa tillgängliga kunskap och att vara anpassningsbar.

Tre pilotområden

SÖDRA BOTTENHAVET

Södra Bottenhavet är ett enhetligt kustlandskap där många limniska och marina arter lever på gränsen för sin utbredning, vilket kan göra dem extra känsliga för förändringar. Pilot Södra Bottenhavet är ett samarbetsprojekt mellan fem kommuner samt organisationer, företag, länsstyrelser, regioner och privatpersoner och ideella föreningar som arbetar för ekosystembaserad havsförvaltning och åtgärder i området.

8+FJORDAR (VÄSTKUSTEN)

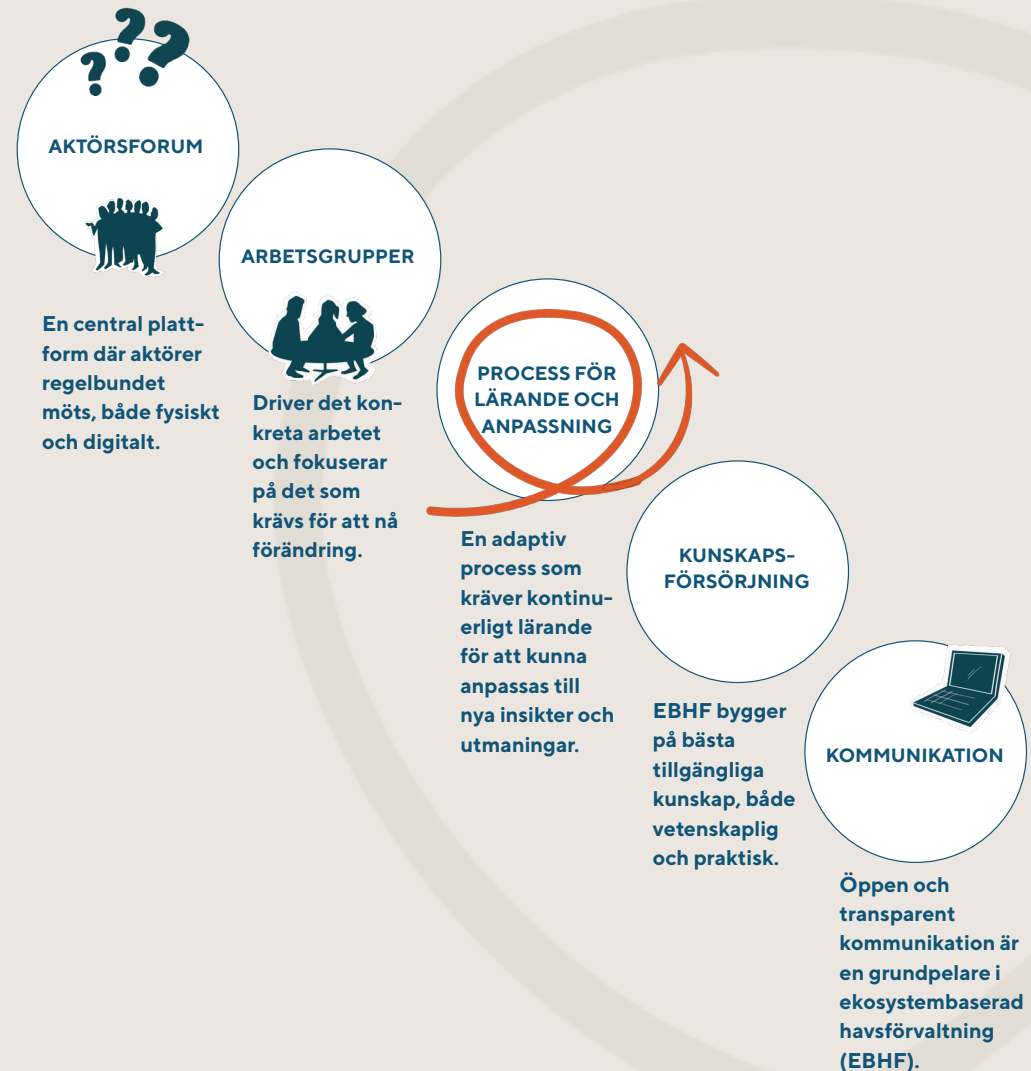
Vid fjordarna kring Orust och Tjörn finns ett etablerat samarbete mellan fem kommuner sedan 2006. Det är ett sprickdalslandskap med hög biologisk mångfald. Området är populärt för båtliv och fiske men påverkas även av omfattande industriell verksamhet. Piloten arbetar med fiskevård, våtmarker och marina restaureringsprojekt.

STOCKHOLMS SKÄRGÅRD

Stockholms skärgård är ett varierat ö-landskap som länge utsatts för exploatering, med högt besöksstryck och intensivt båtliv under sommaren. Kustkommuner, regionen, Skärgårdsstiftelsen och intresseorganisationer inom skärgård, fiske och miljö samarbetar för att identifiera och genomföra åtgärder för att förbättra skärgårdsmiljön. Pilotprojektet "Stockholms skärgård" leds av Länsstyrelsen Stockholm, har SU Östersjöcentrum som vetenskapligt stöd och Skärgårdens exekutivkommitté som styrgrupp.

En pågående process

"Ekosystembaserad havsförvaltning är en pågående, mänskligt driven process av prövande, anpassning, reflektion och reformering".

De olika arbetsformerna beskrivs mer utförligt på de kommande sidorna.

Aktörsforum – kärnan i pilotområdenas arbete

I pilotområdena utgör Aktörsforum en central plattform där aktörer regelbundet möts, både fysiskt och digitalt, för att identifiera och prioritera frågor som rör den lokala och regionala havsmiljön. Forumet stärker samverkan, skapar relationer och ger en gemensam bild av förvaltningsläget.

Att delta i ett Aktörsforum är ett första steg för nya aktörer att bidra till den ekosystembaserade havsförvaltningen. Inbjudan är öppen och deltagare kan ansluta både på eget initiativ och genom inbjudan. Forumet kompletterar befintliga strukturer och stärker samarbete mellan myndigheter, kommuner, näringsliv, forskning och andra aktörer.

Kultur för samverkan

För att hantera komplexa frågor krävs en kultur som uppmuntrar respekt, lyssnande och öppen dialog. Genom att samla olika perspektiv identifieras vilka insatser och aktörer som behövs för förändring, även när frågor fastnat i mållonflikter.

Struktur för lärande och förändring

Projektledningen ansvarar för att skapa ramar som gör möten meningsfulla och effektiva. Med stöd av professionell processledning utformas möten som främjar lärande, självorganisering och hantering av svåra frågor.

TIPS!

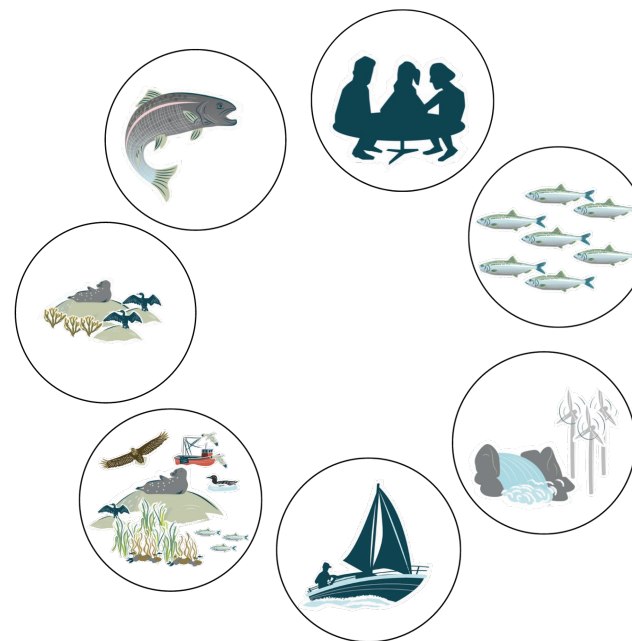
- Arrangera Aktörsforum kontinuerligt och växla mellan fysiska och digitala möten, dag- och kvällstid, på olika orter inom det geografiska området.
- Bjud in öppet och välkomna nya deltagare under vägs.
- Bjud in till och möjliggör aktivt deltagande, inte passiv lyssning.
- Låt deltagarna bidra till agendan, både till dialogfrågor och frågor/teman att bilda arbetsgrupper kring.
- Gör plats för lärande, reflektion och samarbete.
- Uppmuntra aktivt och respektfullt lyssnande för att skapa en atmosfär av ömsesidig respekt och förståelse.
- Kommunika att medverkan i forumen kan förenkla det egna arbetet, öka möjligheten att skapa förändring i gemensamt angelägna frågor, ge ett utökat nätverk och uppdateringar om utveckling, utmaningar och möjligheter.

Arbetsgrupper som drivande kraft

På Aktörsforum lyfts viktiga teman som deltagarna vill utveckla vidare. När flera aktörer delar ett intresse bildas en arbetsgrupp, där olika perspektiv möts för att gå från idé till handling.

Självständigt arbete

Arbetsgrupperna driver det konkreta arbetet och fokuserar på det som krävs för att nå förändring – som att planera åtgärder, identifiera kunskapsluckor, säkra finansiering eller ta fram underlag för beslut. Grupperna organiserar själva sitt arbete och anpassar tempo och mötesform efter behov. En sammankallande håller kontakt med projektledningen och signalerar vid behov av stöd.

TIPS!

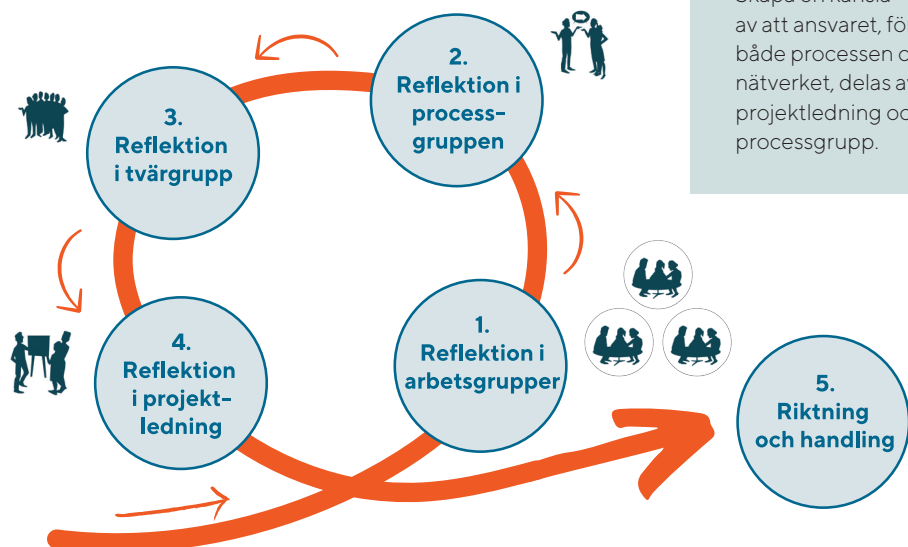
- Låt grupperna själva organisera sitt arbete och bestämma mötesfrekvensen.
- Låt grupperna välja en sammankallande för kontakt med projektledningen och ansvar för att signalera gruppens behov.
- Lyssna in arbetsgruppens behov av stöd från andra aktörer för att nå konkreta resultat.
- Tillåt flexibilitet i arbetsgrupperna för att anpassa till nya behov och deltagare.
- Skapa arbetsro genom att hjälpa arbetsgrupperna att avgränsa och sätta upp mål.
- Låt grupper delas i fler om det underlättar beslutsfattande och genomförande av åtgärder.
- Erbjud relevant stöd till sammankallande.
- Hitta balansen mellan stödstrukturer och deltagarnas frihet.
- Uppmuntra till reflektion om hur arbetet fortskrider och vad som kan göras för att skapa mervärde.
- Var medveten om att grupper kan behöva olika lång tid att lyssna in olika perspektiv innan de skrider till handling.

Process för lärande och anpassning

Ekosystembaserad havsförvaltning (EBHF) är en adaptiv process som kräver kontinuerligt lärande för att kunna anpassas till nya insikter och utmaningar. För att stödja detta har projektet utvecklat strukturer som Lärloop och Processgrupp. Lärloop innebär återkommande avstämningar där aktörer dokumenterar och reflekterar över erfarenheter, och anpassar arbetet efter nya insikter. Lärloop-samtal förs på flera nivåer, från arbetsgrupper till projektledning.

Central stödstruktur

Processgruppen är en central stödstruktur där nyckelaktörer fungerar som bollplank för projektledningen och bidrar till att förankra arbetet lokalt. Gruppen stärker det lokala ägarskapet och involverar fler aktörer i utvecklingen av arbetet, vilket gör processen mer dynamisk och anpassningsbar.

TIPS!

- Skapa en regelbunden struktur för lärande för att kontinuerligt fånga upp och tillämpa lärdomar.
- Var transparent om hur lärande och erfarenheter påverkar utvecklingen av processer och arbete, då det skapar förtroende och uthållighet.
- Se till att det finns utrymme för aktörer att reflektera, dra slutsatser och anpassa sina insatser för att uppnå bättre resultat.
- Betona processens betydelse framför sakfrågorna, och engagera nyckelaktörer i att bidra till att förbättra arbetsmetoder och samarbetskultur.
- Skapa en känsla av att ansvaret, för både processen och nätverket, delas av projektledning och processgrupp.

Kunskapsförsörjning

EBHF bygger på bästa tillgängliga kunskap, både vetenskaplig och praktisk. I projektet har kunskap delats och utvecklats i samverkan mellan aktörer, forskare och lokalsamhällen. Genom Aktörsforum, temadagar och workshops har kunskapsluckor identifierats och fyllts. Forskarna har bidragit med analyser, deltagit i arbetsgrupper och tagit fram underlag i nära dialog med deltagarna, exempelvis en modell för strömmingens roll i Stockholms skärgård.

I 8+fjordar har forskare och lokalbefolkning tillsammans kartlagt värdefulla och utsatta områden.

Regelbundna frukostseminarier

Varje tisdag kl 08.30 hålls digitala frukostseminarier. De har blivit en uppskattad arena för att sprida aktuell kunskap och belysa nya perspektiv. Ämnena varierar beroende på deltagarnas behov och intresseområden, och har bland annat täckt in hållbar förvaltning, ekosystemens funktioner och tillstånd, samt innovativa lösningar inom havsmiljöarbetet. Seminarierna är öppna för alla intresserade och syftar till att inspirera, engagera och bygga vidare på den gemensamma kunskapsbasen.

TIPS!

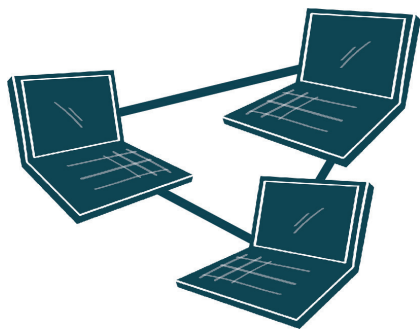
- Skapa plats för samtal och kunskapsutbyte.
- Tillgängliggör det material som tas fram i projektet.
- Låt deltagarna medverka till att identifiera kunskapsluckor.
- Låt arbetsgrupperna själva arrangera temadagar och workshops.
- Etablera samarbeten med forskningsinstitutioner som kan ta fram kunskapsunderlag i samarbete med olika aktörer.
- Arrangera återkommande digitala möten eller evenemang för att kontinuerligt försörja nätverket med den kunskap som efterfrågas, exempelvis genom frukostseminarier.
- För samman aktörer för att göra kartläggningar och testa modeller.
- Ta tillvara lokal kunskap som komplement till forskningen, använd metoder som medborgarforskning och modellering.

Öppen och tillgänglig kommunikation

Öppen och transparent kommunikation är en grundpelare i ekosystembaserad havsförvaltning (EBHF). Genom att alla deltagare har tillgång till relevant information skapas engagemang och förtroende.

Digital plattform fyller viktig funktion

Projektet använder en digital plattform där både öppet material och arbetsgruppsinternas dokument samlas. Här finns även en kalender, mallar och visuella resurser. För att undvika informationsöverflöd används riktade e-postlistor och planerade utskick. Hemsidan fungerar också som projektets skyltfönster, med nyheter, rapporter och länkar till bland annat frukostseminarier – vilket gör det enkelt för både deltagare och allmänhet att följa arbetet.

TIPS!

- Dokumentera och gör information tillgänglig för alla aktörer för att säkerställa öppenhet och främja engagemang.
- Anpassa plattformen efter användarnas behov, sänk den digitala tröskeln.
- Sträva efter transparent delning av dokumentation, kalenderhändelser och resurser – motivera varför vissa interna sidor behöver skyddas med lösenord.
- Planera och avgränsa informationsutskick för att undvika överbelastning.
- Använd hemsidan som skyltfönster för projektet och som en kanal för att sprida information om framsteg och initiativ.
- Etablera en grafisk profil och visuell identitet tidigt för att stärka projektets igenkänningsfaktor, professionalism och varumärke.

<https://ebhf.se/>

Verksamhetsmodeller och finansiering

Verksamhetsmodeller för ekosystembaserad havsförvaltning varierar i organisering, styrning och finansiering beroende på lokala behov och syften. Organisationerna kan vara formellt integrerade i kommuner, fungera som autonoma enheter eller nätverk mellan kommuner. Olika styrformer kombineras för att möta verksamheternas mål, där samverkan och tillit är centrala framgångsfaktorer.

Finansieringsmodeller

Finansieringen består ofta av en kombination av grundfinansiering från kommuner och extern projektfinsiering, vilket ger både möjligheter och utmaningar som hög administration och kortsiktighet.

Tillit viktig framgångsfaktor

Stabilitet, långsiktighet och legitimitet gynnas av fast personal, forskningssamarbeten, lokalt engagemang och noggrann hantering av sponsring. En flexibel organisation och ledarskap med social kompetens är avgörande för framgång.

TIPS!

- Olika organisations- och finansieringsmodeller används i kombination beroende på syfte, målgrupp och lokal kontext, vilket bidrar till hållbarhet och robusthet.
- Framgångsrika nätverk bygger på gemensamma mål, frivillighet och lokal förankring, snarare än extern kontroll och myndighetskoppling.
- Kommunal förankring ger både möjligheter och utmaningar, där stabilitet balanseras mot byråkrati; rådgivande styrgrupper förordas för långsiktighet.
- Ekonomisk och organisatorisk stabilitet kräver en flexibel finansieringsstrategi, stark personalgrupp och god projektledning med social kompetens.
- Projektfinsiering innebär risker såsom kortsiktighet, hög administration och förlorad helhetssyn, vilket hotar långsiktig kapacitetsuppbyggnad.

**Havs
och Vatten
myndigheten**

Havsmiljöinstitutet

**Medfinansieras av
Europeiska unionen**